За отриманими даними вищу врожайність в роки досліджень формували переважно рослини сорту ‘Оптима одеська’, дещо нижчу зернову продуктивність відмічали у сорту ‘Юзовська’.

У середньому за 2023–2025 рр. передпосівне внесення $N_{45}P_{45}K_{45}$ перед сівбою забезпечувало збільшення врожайності, залежно від варіанта досліду, у сорту ‘Оптима одеська’ – на 0,50–1,25 т/га, а ‘Юзовська’ – на 0,44–1,03 т/га. При цьому найбільші прибавки від такого удобрення спостерігали на контрольних ділянках (без підживлень аміачною селітрою та КАС-32).

Окремо ж азотні підживлення забезпечували підвищення врожайності у сорту ‘Оптима одеська’ на фоні без добрив на 1,20–1,72 т/га, а у сорту ‘Юзовська’ – на 1,19–1,67 т/га. Водночас, на фоні $N_{45}P_{45}K_{45}$ аналогічні підживлення сприяли збільшенню врожаю зерна у сортів ‘Оптима одеська’ та ‘Юзовська’ з 5,81 і 5,44 т/га до 6,35–6,94 і 6,25–6,52 т/га відповідно. Таким чином вони забезпечували підвищення врожайності у сортів на 0,54–1,13 та 0,81–1,08 т/га.

Одержані дані вказують на те, що там, де не проводили передпосівне внесення повного добрива, ефективність азотних підживлень була більшою, ніж на фоні $N_{45}P_{45}K_{45}$. Прибавки врожаю від азотних підживлень на обох фонах живлення здебільшого були вищими у сорту ‘Оптима одеська’порівняно з сортом ‘Юзовська’. Безпосередньо чіткої переваги одного з варіантів азотних підживлень у посівах пшениці озимої не виявлено, але необхідно вказати на те, що у сорту ‘Оптима одеська’ вищі результати одержували при застосуванні КАС-32 (в осіннє кущіння рослин та ранньою весною по МТҐ) та аміачної селітри по МТҐ, а у сорту ‘Юзовська’ – аміачної селітри по МТҐ.

УДК 633.34:631.526.32:631.8
Гізетдінов Е. Р., здобувач вищої освіти
Бурко Л. М.*, кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва
Національний університет біоресурсів і природокористування України
*e-mail: Lesya1900@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ СОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ

Соя (*Glycine max* (L.) Merr.) є однією з провідних сільськогосподарських культур світового землеробства, що зумовлено унікальним хімічним складом її насіння та широким спектром використанням.

Значне поширення сої обумовлено, перш за все, унікальним поєднанням в насінні цієї культури високого вмісту білка (38–45%), жиру (18–25%), вуглеводів (25–30%). У золі насіння сої багато калію, фосфору, вітамінів (A, B_1, C, B_2, Є, К, D_1 ,D_3, PP), ферментів і мінеральних речовин. За амінокислотним складом, білок сої найбільш наближений до білка тварин. У зерні сої містяться майже всі необхідні для людини й тварин поживні речовини. Соя, завдяки великому вмісту білка та його збалансованості за амінокислотним складом, є чудовим замінником продуктів тваринного походження для харчування людини. Її використовують як дієтичний продукт, що має антисклеротичні речовини. Особливістю хімічного складу насіння сої є вміст у ній фосфатидів – лецитину і нефаліну, життєво необхідних для живлення нервової тканини людини.

Однак реалізація біологічного потенціалу сучасних сортів сої в умовах нестабільного зволоження значною мірою залежить від адаптації елементів технології вирощування до конкретних ґрунтово-кліматичних умов. Питання оптимізації строків сівби, густоти стояння рослин та системи живлення залишаються пріоритетними для стабілізації виробництва цієї культури.

Мета дослідження – проаналізувати вплив основних агротехнічних заходів на динаміку формування елементів продуктивності та врожайності сої.

Соя є термофільною культурою. Оптимальний строк сівби забезпечує збіг критичних фаз водоспоживання (цвітіння–наливання бобів) із періодами максимальних опадів. Ранні строки сівби часто призводять до подовження вегетаційного періоду, але підвищують ризик ураження хворобами за низьких температур.

Регулювання густоти рослин є інструментом керування архітектонікою посіву. Встановлено, що при збільшенні міжрядь спостерігається інтенсивніше розгалуження та збільшення кількості бобів на рослині, проте загальна врожайність з одиниці площі може знижуватися через недостатню кількість рослин. Оптимізація цього параметру залежить від групи стиглості сорту.

Важливим елементом технології є інокуляція насіння штамами високоефективних бактерій (*Bradyrhizobium japonicum*). Це дозволяє задовольнити потребу культури в азоті на 60–80%. Застосування стартових доз мінеральних добрив стимулює розвиток кореневої системи та активує процеси азотфіксації на ранніх етапах.

Отже, найвищі показники продуктивності сої досягаються за системного підходу до впровадження технологічних прийомів. Найбільш вагомими чинниками впливу на врожайність у дослідженнях э строки сівби та система удобрення. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення сортової специфіки реакції сої на біостимулятори росту в умовах дефіциту вологи.